

تعارضی بین ملاحظات اخلاقی و توسعه در اندیشه اسلامی وجود ندارد

یک استاد فلسفه دانشگاه قم با اشاره به اینکه متون دینی از جمله قرآن سازگاری اخلاق اسلامی و الگوی پیشرفت را تایید می کند، گفت: اساسا تعارضی بین ملاحظات اخلاقی و توسعه در اندیشه اسلامی وجود ندارد.

یک استاد فلسفه دانشگاه قم با اشاره به اینکه متون دینی از جمله قرآن سازگاری اخلاق اسلامی و الگوی پیشرفت را تایید می کند، گفت: اساسا تعارضی بین ملاحظات اخلاقی و توسعه در اندیشه اسلامی وجود ندارد.

به گزارش خبرنگار مهر، دکتر محسن جوادی استاد فلسفه دانشگاه قم در دومین سلسله از نشست های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت که روز سه شنبه 28 آذرماه در دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران برگزار شد طی سخنانی به موضوع دلایل اخلاقی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت پرداخت.

وی با بیان اینکه در فلسفه اخلاق دو بحث نظریه ارزش و نظریه الزام مطرح می شود گفت: در نظریه ارزش فیلسوفان اخلاقی می کوشند شیئی یا اشیائی که مطلوبیت ذاتی دارند را مستقل از اخلاق شناسایی کنند اما در تئوری الزام به حاق بحث های اخلاقی می پردازند و خواستگاه بایددها و نبایدها را بررسی می کنند. از این جهت نظریه الزام و یا توجه به الزامات اخلاقی می تواند معبری برای ورود اخلاق به بحث الگوی توسعه باشد.

این استاد فلسفه دین در ادامه به تفاوت نظریه غایت گرا و فضیلت گرا پرداخت و گفت: ورودی اخلاق به توسعه بر اساس نظریه ارزش است البته این مسئله تحت تاثیر جریانهای قالب در اخلاق غربی است که همان بحث غایت گرایی را مطرح می کنند.

جوادی تاکید کرد: از آنجا که می خواهیم الگوی اسلامی پیشرفت داشته باشیم برداشت من از اخلاق اسلامی این است که اخلاق اسلامی نه غایت گرای محض و نه فضیلت گرای محض است.

وی در ادامه تاکید کرد: یک غایت گرایی داریم مثل قرب الهی، سعادت و ... اما در این غایت نباید مطلوب های اخلاقی را نادیده بگیریم. ما علاوه بر اینکه نسبت به این غایت حساس هستیم اما در ابزارهای این غایت محدودیت داریم اگر می خواهیم ملاحظات اخلاقی را در الگو توسعه بیاوریم نه از جهت تعریف "خیر" بلکه باید ملاحظات وظیفه گرایانه را نیز در الگوی توسعه وارد کنیم.

این استاد فلسفه با تاکید بر لزوم توجه به ابعاد مختلف تعریف "خیر" یادآور شد: الزامات یا وظایف اخلاقی در الگوی توسعه از دو جهت نقش دارند. یکی تصویری که از حیات انسانی از جامعه توسعه یافته داریم باید به گونه ای باشد که نهادها و سازمانها و یا افراد ملاحظات اخلاقی برایشان مهم باشد و الا از نظر اسلامی نمی توان آن را جامعه مطلوبی دانست. اولین مسئله این است که ما تفسیر درستی از الزامات اخلاقی داشته باشیم و این در حالی است که تصور روشنی از وظایف اخلاقی نداریم و دچار سردرگمی هستیم و این مسئله را در خیلی از کشورهایی مثل ایران که بدنبال الگوی توسعه اسلامی هستند را می بینیم.

جوادی تاکید کرد: باید بازخوانی درستی از الزامات اخلاقی داشته باشیم تا ورود آن را به الگوی توسعه مطرح کنیم. مشکل اساسی در خوانش از وظایف یا الزامات اخلاقی است. ما باید تفسیری منطبق با سرچشمه های معتبر اسلامی داشته باشیم که البته عقل هم یکی از آن ریشه هاست.

وی تاکید کرد: در نگاهی که برخی از کشورها دنبال می کردند این مشکل پیش می آمد که با ورود این وظایف اخلاقی در الگوی توسعه به تناقض ذاتی الگوهای توسعه بر می خوردند چون ارزشهای اسلامی مثل زهد، قناعت، توجه به آخرت و غیره را متناقض با مولفه های توسعه یافتگی می دیدند اما شواهد روشنی برای این مسئله هم نداریم چرا که از جهت متون دینی آیات قرآن و روایات اسلامی خلاف این مدعا را ثابت می کند و قرآن توجه به ملاحظات اخلاقی را موجب شکوفایی حیات و رشد می داند.

استاد دانشگاه قم بر بازبینی اخلاق اسلامی تاکید کرد و گفت: مفهوم اخلاق باید در یک چارچوب فضیلت گرایانه دیده شود و ما باید زمینه ها را طوری فراهم کنیم تا جامعه و نهاد و سازمانها و غیره روحیه اخلاقی پیدا کنند به نحوی که عامل اخلاقی، جامعه را در ظرفیت عقلی و روحیه گونه ای بار بیاورد که اتخاذ درست اخلاقی صورت گیرد.

جوادی تاکید کرد: پرورش اخلاقی باید به گونه ای نهادینه شود که خود فرد بر مبنای فهم و تصمیمش و آمادگی های روحی اش نکات اخلاقی را دنبال کند اگر در غایت فکر نکنید و به ابزار رسیدن به غایت متمرکز شوید حیاتتان اخلاقی نیست. حیات اخلاقی در جایی

است که در مورد غایات و ابزار رسیدن به آن توجه صورت گیرد.

این استاد دانشگاه افزود: الگوی توسعه اسلامی پروژه ای است که همیشه مجالی برای جبران خطا دارد و اگر این امکان را به عنوان امر اخلاقی قبول نکنیم خود یک رویه غیر اخلاقی است.

وی الزامات اخلاقی در فضای اسلامی را متفاوت با یک جامعه سکولار خواند و گفت: بی توجهی به نظام الزام اخلاق اسلامی در الگوی توسعه مطابق خواسته اسلام نیست و به دلیل اینکه تحقق چنین توسعه نیاز به کنش جمعی دارد بی توجهی به چنین مسائلی عدم همکاری مسلمانان را با این الگو در پی خواهد داشت.

جوادی در ادامه تصریح کرد: متون دینی از جمله آیات قرآن سازگاری اخلاق اسلامی و الگوی پیشرفت را تایید می کند و اساسا تعارضی بین ملاحظات اخلاقی و توسعه در اندیشه اسلامی وجود ندارد. مشکل عمده که در مداخله اخلاق در الگوهای توسعه بوجود می آید به تعارض ارزشها بر می گردد. بسیاری از ارزشها جداگانه تعریف می شود اما در مرحله اجرا درگیر تزامم می شوند. برای حل این مشکل باید به نظام ارزش شناسی و سلسله مراتب ارزش وارد شویم.